

Օ լսարսա երեսն Ղեմետրէի .
 Որ դեռ քրտունքն ի վայր կու հոսի ,
 Սիրտըն քաշած ու դեռ կենդանի :
 Օ պարսն Պաօշն զարդ հեծելի ,
 Որ զերկաթի դուռն առնէր փռելի .
 Այն բազուկ էր նա Սիօնի ,
 Հիմըն հաստատ Հայոց հաւատի :
 Եւ զիւր որդիքն զարմանալի
 Օ Սրկդէմ զլ ասակ զկորիւնն առիւծի .
 Օ այն զօրափարն ի պատերազմի ,
 Օ լմիր Հասնոյ բազուկըն քաջի :
 Օ Տարապիճ գործըն վեհազգի ,
 Օ Եղբայր մեծին որ Սըմբատ կոչի ,
 Որ պատուեցան ի դուռն արքունի ,
 Այնմ որ անունն էր Սանկու զանի :
 Օ Հասանն ասեմ զԿաշէնեցի ,
 Որ մականունն էր Չալալ գօլի ,
 Օ միւս Հասանն ըզորդին Ղաւթի ,
 Օ հաւատարիմն և զերկիւղալի .
 Հանց ու ժընդակ էր նա յատենի
 Քան զՔրիստոսի նշան բեմի :
 Եւսոյ թէ զորն ասեմ ի ըսլի
 Օ այն հին ու ընթրն ի գերեզմանի :
 Վայ զմտացորդքս սուտ կենդանի ,
 Սագար⁽¹⁾ չէտք ծնեսլ յաշխարհի :
 Երդ գերեցաք , և եմք արժանի .
 Սեր գերեզարձքն չեն ի միջի :

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԱՌԱՔԻՆԻ ՈՒ ԲԱՂԱԲԱԿԻՐԹ ՊԱՏԱՆԻ

(Հարունակաւթիւն , տես Ա. տարի , երես 164.)

Գ.

ՊԱՐՏԻ ԱՌԱՍՏՈՒԱԾ

Ո՛վ է ինծի կեանք տուողը . ո՞վ է
 որ իմ կեանքս կը սրահէ ու այնչափ մը
 խիթարութիւններով կը լիացնէ : Տը
 կար ու անզօր ծնանելով գտայ մայր մը

(1) Երանի թէ :

որ ամենայն սիրով զիս ընդգրկեց , որ
 նոյց ու մեծցուց , այս օրուան օրս զիս
 սիրուն եղբայրներու , բարի ընկերնե-
 րու և ազգականներու մէջ կը ասեսեմ ,
 ու կ'իմանամ թէ որչափ քաղցր է զու-
 րիշը սիրելն և ուրիշմէ սիրելի ըլլալը :
 Կը ասեսեմ որ երկինքը բարեխառն
 պայծառութեամբ մը իմ գլխացս կը
 ծիծաղի . առողջարար ու անոյշ օդ մը
 իմ չորս բոլորս կը սրտէ , ծաղիկներն
 ու պտուղներն ալ զիս կը սնուցանեն
 ու կը զուարճացնեն . կենդանիք կը
 ծառայեն ու զիս կը կերակրեն : Ո՛վ
 տուաւ ինծի այս ամենայն պարգեւ-
 ները . Եստուած :

Եւ ես ինչ արդեօք ունէի .

Ինաւ և ոչինչ :

Ուրեմն Եստուած բարի է : Թէ որ
 ես ինծի ո՛ր և իցէ բարիք ընտրէ կը սի-
 րեմ , ուրեմն որչափ աւելի պէտք է սի-
 րեմ զԵստուած որ ամենայն բարու-
 թեանց աղբիւրն է . որչափ ուրեմն ա-
 մեն օր շնորհակալ ըլլալու եմ իրեն :

Ինչ մը չկար ամենեւին . Եստուած
 խօսք մը միայն ըսաւ , ու ամեն բան եւ-
 ղաւ . թէ որ մէկ խօսք մըն ալ նորէն ը-
 սէ , ամեն բան կ'ոչընչանայ : Ինքն է
 ինծի եւութիւն տուողը . ու երբ որ ու-
 ղենայ՝ կրնայ առնուլ ինծմէ . ուրեմն
 ըսել է՝ թէ մեծ ու ամենակարող Եստ-
 ուած մըն է . և ես պէտք է վախնամ
 իրմէ , ու մեծարեմ զինքը :

Եստուած ամեն տեղ է , իմ քովս է ,
 ի ներքս յիս է , ու ան ալ ամեն ատեն .
 ամեն բան գիտէ , ամեն բան կը տես-
 նէ . ուրեմն բան մը չեմ կրնար ընել
 որ ինքը չտեսնէ և ոչ բան մը մտա-
 ծել որինքը չիմանայ . ըսել է թէ ամեն
 գործողութեան մէջ պէտք է յիշեմ որ
 Եստուած զիս կը տեսնէ , ու անանկ
 իմ բրածներս կարգաւորեմ որ իրեն ան-
 հաճոյ չըլլամ , որովհետ զի չպատժուիմ :
 Եմեն նման իրեն նմանը կը սիրէ .

և Աստուած որ կատարեալ է, բարութիւն ու արդարութիւն միայն կը սիրէ, ու կը գորչի մեղքէն ու ստութենէն, իրեն հաճոյ ըլլալու համար պէտք է որ իրեն պէս ես ալ բարի, գթած ու բարեմէր ըլլամ:

Յրաէն պահելու համար Աստուած դառնուելին բուրդ կու տայ. երկու ճնճղուկ որ դանկ մը հաղիւ կ'արժեն, բայց Աստուած և ոչ զանոնք առանց կերակուրի ու առանց բուռի չթողուր. ինչպէս ուրեմն կարելի բան է որ ըզմարդ Հոգայ՝ իր անուականազոյն աւարածը, հանդերձ այտու ամենայնիւ թէ որ ձախորդութիւն մը հանդիպինք, մէկէն կը սկսիմք գանգատել. ինչ անիւրաւութիւն է ըստծնիս:

Գթասիրտ մարդուն մէկը մտորած կոյրի մը առջեւ ինկած տուն կը տանէր զինքը. բայց անանկ ծամբէ մը հարկէր անցնել, որուն երկու կողմնալ անդունդ էր, և որպէս զի կոյրը անոնց մէջ չլինայ, մէջաեղէն կը տանէր որ քարի կտորներով ու կոճղներով լեցուն էր. բայց քարի կտորներն ու կոճղները կոյրին նեղութիւն կու տային, ուստի կը գանգատէր իր բարեբարին դէմ և անիրաւ ու անգութ կը կանչէր զինքն ու չէր ըմբռնէր որ անանկով զինքը վտանգէն կը խաղըսէր ու ողջ առողջ տուն կը տանէր:

Այն գթածն որ կը անանէ՝ Աստուած է. կոյրերն ալ մենք ենք. ծամբուն վրայի արգելքները աշխարհքիս չարիքներն են, առենք երջանկութիւնն է, ուր Աստուած զմեզ կ'առաջնորդէ: Զախորդութեանց մէջ պէտք է ուրեմն որ ես զինքը օրհնեմ ու համակրամ ըլլամ իրեն կամեցը, ու ամենայն վտահաւթիւն ունենամ իրեն բարութեանն ու նախախնամութեանը վրայ:

Կարօտութեանցս մէջն ալ պէտք է որ իրեն դիմեմ. վասն զի ինքը իմ ըլ-

գալէս առաջ կ'իմանայ իմ ինչ բանի կարօտութիւն ունենալս. բայց կ'ուզէ որ ես իրեն դիմեմ, որպէս զի վարժիմ կարօտ ըլլալս ճանչնալ, որպէս զի իմ հարստակութիւնս իրեն ցուցնեմ, և բախտագէտ ըլլամ իրեն ու անով աւելի ալ սիրեմ զինքը:

Ուրեմն պարզ ի ներքուստ սիրելով պէտք չէ որ անով միայն գոհ ըլլամ. հասկա ինչպէս որ ծնողացս ու մեծերուն բարիքնին ուզելու միայն բաւական չէ, այլ հարկ է որ իրենց ալ ըսեմ, առջեւնին գլուխս բանամ, ձեռքերնին պագնեմ. այսպէս նաեւ մարմնով ալ պէտք է որ պաշտեմ զՆորուն: Իմ օրինակովս ուրիշներն ալ կը յորդորուին զինքը յարգելու ու մեծարելու, և ասանկով աւելի լաւ կը տարածուի իր թագաւորութիւնն ու անունն ալ կը փառաւորուի:

Բայց ամենէն աղէկ պաշտօնը որ կրնանք տալ Աստուծոյ, իրեն կամայ հնազանդիլն է:

Դ.

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ

Աստուած իր կամքը յայտնեց մարդկանց այնպիսի զգացմունք մը տալաւ որով սրտերնուս մէջ, որով իւրաքանչիւր որ իրաւացի կը սեպէ ուրիշներուն հետ անանկ վարուիլ, ինչպէս որ կ'ուզէ որ ուրիշները իր հետը վարուին: Բայց առաջին մարդը մեղանչեց, որով և օրէնքն ալ սկսաւ աղօտանալ. իրեն սերունդները արդարութեան ծամբէն հեռացան և փոխանակ իրաւունք բարիք ընելու փոխփոխի՝ ջանալին ուժով և բռնութեամբ յաղթել և իրարու վրայ ախրել. իրենք զիրենք կրից տուին, և սլ անկէ վերջը չէին պաշտօնը ինչպէս որ պէտք էր նէ՝ սի-

րոյ և արդարութեան ճշմարիտ Աստուածը :

Ան ատեն բարեգութ Աստուած զմարդիկ նորէն ուղիղ ճամբան հանելու համար, խօսեցաւ եւ տուաւ իւրեանց օրէնք մը, որ անկէ աւելի յարմար չէր կրնար ըլլալ զիւրեք երջանիկ ընելու համար : Իմ հաւատքս զիս կը վրստահայցրնէ՝ որ աս օրէնքը Աստուածաշունչին մէջ գրուած է, ուր որ դուն, ով պատանեակ, կրնաս գտնալ ամենէն հին ընկերութեան պատմութիւնը, սուրբ անձանց վարքերը, մարգարեութիւնները և բանաստեղծներուն երգերը. սաղմոսներ՝ որոնցմով յաջողութեանդ ատեն կրնաս օրհնել զԱստուած, ու ձախորդութեանդ մէջն ալ մխիթարուիլ ու քաջալերուիլ : Իմաստութեան և Արակայ գրքերն, յոգն ու Սիրաքը ամենահարկաւոր խրատներով լի են, թէ ինչպէս կրնայ մարդ առարինի ու քաղաքակիրթ ըլլալ ու այնպէս յարասեւել. կ'ուզես քանի մը հատը կարդանք մէկտեղ :

Ա՛յն իմաստութեան -կիցէ Աստուծոյ վախն է : Դո՛ւն զեւղ իմաստուն Տի' կարծէր ինչիւրեւ : Իմաստութիւնը չար որպի մեջ չճար, վասն զի անոր ոգին բարի է : Ո՛վ որ իմաստուն ծախի իւր զան, աւելի իմաստուն չ'ըլլայ : Թե՛ որ խոհեմ մարդ մը գտնաս, ուշադրութեամբ մտի ըրէ իրեն, ու որքեքտ իրեն ասելու մեծը մաշեցընէն : Անկեւ մարդը իւր կարծէր որ Տի' լաւ է ըրածը. բայց իմաստունը ուրիշներուն կարծիքին ալ ականջ իւր կախէ :

Քանի որ երիտասարդ ես, ուր բանեք տո՛ւրս ուրիշ բանի վրայ Տի' խօսիր. շատ անգամ չգիտնալ յետադուր. մտի ըրէ լո՛ւսութեամբ և հարցո՛ւր : Հետընկեամբ մտի ըրէ, ինչ որ ի՛նչեւ լաւ հասկնալ. ընկերըդ հարցոցած բանին պարասխան արո՛ւր ինչ որ գիտես. ապա ինչ ո՛վ լաւ, որպէս զի չ'ըլլայ ինչպիսի բաներ զորոյն ու ամօթով քննու : Չա՛

խառն գիտիլ և ուրախութիւնը իւրեւրանը ընէն մարդո՛ւս իրար. բայց ասոնցմէ ալ աւելի իմաստութեան սերը : Գո՛ւրախ ուրախ (1) ախորժեւն ներդաշնակութիւն մը իւրեւրեմն, բայց անոնցմէ աւելի անոն լեզու մը : Սպասեմքս է ո՛վ որ երկրի իւրեւրեմն : Չախախտ բանասիրան ասելութեան ու արհամարհութեան արժանի է : Սեյ բան ի՛նչպէս Աստուծո՛ւ, ու եօթներորդէն իւր գործն ու իւր զորութիւնը. հարաւ աշխարհ, սպասեմքս լեզուն, մարդաստան յետեւը. ուրիշն լաւիս նիւրախորդ, մեղաց արագ վաղը որքեքտ, սո՛ք լիան, և ո՛վ որ հասկանալութիւն իւրեւրեմն էր բարց մեջ : Շատերը կ'ըսուէն սո՛վ, բայց շատ աւելի են լեզուն ո՛վ կ'ըսուէն իւրեւրեմն : Ինչ որ իւրեւրեմն էր բարի-նիւնը ինչեւնէ ուրիշը իւրեւրեմն : Թե՛ որքեքտ որ ընկերըդ վրայ գեշ իւրեւրեմն. նայէ որ լաւ տեսնուի պահ : Սեյ գործըդ առաջ խօսեցո՛ւր. մարդ մը խօսելէն իւր ճանցո՛ւր. անիւրեւրեմն իրար բերանուն մեջն է. ինչպիսիւրեւրեմն բերանը սրբեմնուն մեջ :

Ինչ որ երիտասարդութեան ասելն լեւ ծողված, ինչպէս ի՛նչեւ ծերութեան մեջ գտնալ : Թե՛ որ շատ ունի ի՛նչը, աղաւստութիւնը լիւնէ աւելի գործն մը պէտք է իւր հասնի : Աստուծո՛ւ իւրեւրեմն մեջ աղաւստութիւնը մտքէ բեր : Օ՛րայը՝ ցորոք է ըրել լաւ լեզու արօր վարել. ուրեմն ամառը պէտք է որ մոտայ : Օ՛րայը պէտք է պէտք ինչեր ո՛վ իւրեւրեմն. ու բոլոր օրը ի՛նչեւնէ լաւ ուրիշ բան լընէր : Օ՛րայն այգիին քովն անցայ ու եղն ո՛վ ինչեր ո՛վ ծածկո՛ւմ էր. ու պահաւ ալ ինչեր էր : Անաստուծո՛ւ մեջ ու ծոխ մարդիանց կարգին մեջ պէտք է որ նստի : Խօսելու ասելն ծանր շարժիս ու գործելու մեջ երազ ըլլաւ :

Որո՞ն գլուխը վայ. որո՞ն նորը վայ. որո՞ն հետ ի՛նչ. որո՞ն վեր : Որո՞ն մաւադոցմունքներ. անոր որ շատ գիտի իւրեւրեմն : Որքեքտ իւրեւրեմն իւրեւրեմն, իւրեւրեմն ու բարի-նիւնը իւրեւրեմն. ինչ անաստուծո՛ւ

(1) Sx. Թ. Թ. :

Բան վաւարելոյ . սիւ աշխարհոյ ու շատ հան-
գիւս գիւս . և Գառնի Կոստան անոր որ ինծի
Իմաստութիւնս արուեստ : Գառնի որ զիս իւր Գառնի
նա . նայելէ . որ լաւ աշխարհ ու շատ ունի իւր
Գառնի . աշխարհոյ Գառնի որ Գառնիս Գառնի
ու վարձիւնի Գառնի Գառնի :

Ե.

ՅԻՍՈՒՍ՝ ԲԻՍՈՍ

Իսկ լսողուած օրէնքը լրացնելու
համար խաւրեց աշխարհք զՅիսուս
Քրիստոս , որ ոչ եթէ փառաւորու-
թեանց ալ ազգաստներու մէջ ծնաւ .
ամբարտաւանութիւնը յանդիմանե-
լով՝ խոնարհաբար ապրեցաւ . ու բո-
նութեան գէժ կենալու համար՝ ինքը
հեզ եղաւ . հարածանքներ քաշեց՝ որ-
պէս զի նեղեալները միտթարէ ու ցու-
ցնէ սր առաքինութեան վարձքն աս
աշխարհքիս վրայ չէ : Ինչո՞ք արհեստա-
ւորներ ժողովեց ու զանոնք ազգիս ան-
դին խաւրեց , որ նոյն ատենուան աշ-
խարհքիս վարդապետութեանը հակա-
ռակ վարդապետութիւն մը քարոզէն :
Ու բոստ անոնց ու մեզի ամենուս ալ :

« Իմ առջի պատուէրքս ան է , որ
մէկզմէկ սիրէք՝ ինչպէս որ ես զձեզ սի-
րեցի . որով ինչուան կեանքս ալ ձեզի
համար սուի . անով աշխարհք զձեզ
ճանչնայ որ իմ աշակերտներս էք՝ թէ
որ մէկզմէկ սիրէք : Ինչ որ կ'ուզէք որ
մարդիկ ձեզի ընեն՝ դուք ալ իրենց
ըէք , վասն զի բուն ասոր վրայ կը կայ-
անան օրէնքներն և մարգարէները :
Ինչպէս որ դուք զուրիշները կը դա-
տէք , նոյնպէս դուք ալ պիտի դատուիք :
Սէրը կը նուազի , վասն զի աշխարհք ա-
նիրաւութեան մէջ կը բռնայ . բայց ով
որ սուր կ'առնու՝ սրով ալ կը մեռնի :
Թէ որ ինչո՞ք ողորմելի մը կաթիլ մը
ջուր տար լսողուած սիրոյն համար ,
տունաց վարձքի չէք մնար : Իսկ ձախ
թեւերնիդ չգիտնայ ինչ սր բարի գործք

մը կ'ընէ աշխարհք : Լսողնի խոնարհաց .
երանի հեզոց , երանի ողորմածներուն ,
վասն զի ողորմութիւնն պիտի գտնեն :
Լսողնի անոնց որ կուրան , վասն զի պի-
տի միտթարուին . երանի անոնց որ
խաղաղութիւն կը սիրեն , և արդարու-
թեանն կը փառաբանեն ու անոնց համար
հարածանք կը քաշեն : Ով որ նեղու-
թիւն կը քաշէ , ինծի դայ ու ես զինքը
կը միտթարեմ : Լսողաւութեանց ու
թշնամանաց սիրով համբերեցէք . ու
սովեցէք ինծի թէ ինչպէս խոնարհ
հեզ եմ , և անով խաղաղութիւն կը գտա-
նար : Եղապարտէ՝ ով որ եղբորդ գէժ
կը բարկանայ : Բու աչքիդ գերանը
չես տեսնար ու եղբորդ աչքին շուրջ
կը տեսնաս : Թէ որ եղբայրդ զգեզ
վտայցնէ նախատելով՝ թողութիւն
տուր . ոչ թէ եօթը՝ հապա եօթանա-
տեն և եօթը անգամ ալ նախատէ բզ-
քեզ՝ այնչափ անգամ ալ դուն ներէ :
Թէ որ խորանին մօտենաս ու յիշես որ
եղբայրդ սիւ ունի քեզի հետ՝ գնա նախ
անոր հետ հաշտուէ : Թշնամիներդ սի-
րեցէք . նախ ինքնուրուր բարերարու-
թիւն ըրէք ու ազօթք ըրէք զձեզ հա-
լածողներուն ու լիպողներուն համար ,
թէ որ կ'ուզէք արժանաւոր որդիք ըլ-
լալ ան լսողուածոյն՝ որ չարերուն ու
բարիներուն վրայ ալ հաւասարապէս
նոյն արեւը կը ծագէ : Թէ որ զիս կը
սիրէք , իմ պատուէրներս պահեցէք :
Լսողներնուդ մէջ լսողուածոյ արքա-
յութիւնն ու իրեն սրբաբարութիւնը
խնդրեցէք , և ուրիշ ամէն հարկաւոր
բաները կը տրուին ձեզի :

Ըս ճշմարտութիւններս քարոզողն
անկրօն ու ապստամբ մէկը սեպուե-
ցաւ . բռնեցին զինքը . անբաւական-
ցին . դատապարտեցին , և ինքն իր ըս-
պաննայներուն համար ազօթելով մե-
ռաւ . ասանկով առաքինի ու քաղաքա-
կիրթ մարդու մը օրինակ տուաւ մեզի :

Այդպէս իրեն կրօնքը խնայութեամբ
կարծուեցաւ, իրեն հետեւողներն ալ
պանուեցան հալածուեցան, բայց կար
ծիքնին չփոխեցին, ու ընդհատուակն
յարատուեցին բարին քարոզելու ու
նոյնը արդեամբ ի գործ դնելու: Սար
գիկներէն անիծուելով կ'օրհնէին զի
րենք, կը վնասուէին զիրենք՝ տպաննե
լու համար, ու իրենք աշխարհքէ աշ
խարհք հալածական կըստարտէին տան
ջանաց մասնուելով, կը մեռնէին նե
րելով իրենց տանջողներուն: Աշխար
տութիւնը իրենց արեամբը պարար
տացած յաղթանակեց և ան տոտուա
ծային կրօնքը մնաց ի մխիթարութիւն
և ի փրկութիւն աշխարհի:

Օ.

ՄԱՐԴ

Սահկանացու արարածոց մէջ մար
դըս ամենէն կատարեալն է. բազկաց
եալ ի հոգւոյ և ի մարմնոյ, ու ընկերա
կան վիճակի համար ստեղծուած, ու
րով է խոհուն ու կատարելութեան
գիմնդ:

Ե.

ՀԱՅԻ

Եւ կամ ու կը զգամ որ մարմին մը
ունիմ ալ եւ ալ անդամներէ բազկաց
եալ, որ ասորի ու ջաւ, ու ժ ու լը
քումն կը զգայ. կը գիշնայ ու կը նի
հարնայ. բայց ասոնցմէ դուրս ուրիշ
բան մ'ալ կը զգամ ի ներքս յիս:

Եւ կը մտածեմ. մտածողը արդեօք
թեւս է չէ նէ գլուխս է, կամ թէ
սիրտս. չէ. կ'իմանամ որ բոլոր ան
դամներէս աւելի գերազանց բան մը
ունիմ:

Ներկայ եղած բաները կը ճանչ
նամ. անցածները կը յիշեմ. ապագան
կը գուշակեմ. կ'երեւակայեմ. կը գիտ
նամ. կը սիրեմ. կը վախնամ. կը յու
սամ:

Եւ կ'ուզեմ. ո՞վ է առ ետեւ. մար
մինը չէ. վասն զի մարմինը կը հնա
ղանդի. անանկ որ թէ որ ես ուրիշ
տեղ մը ուզենամ երթալ, մարմինը կը
չարժի. թէ որ ուզենամ գլուխս ծը
ռել կամ շիտակ կենալ, գլուխս ու
մարմինս կը հնազանդին ինծի:

Եւ ետեւ է Հոգին: Նիւթէ բաղ
կացած չէ, ուստի ոչ կրնամ տեսնալ և
ոչ ալ շօշափել, ինչպէս որ չեմ տես
նար ու չեմ կրնար շօշափել զՆստ
ուած ու զհրէշտակները. ինչպէս որ
կամք ունիմ, փափաք կը զգամ, բայց
չեմ կրնար տեսնալ և ոչ ալ շօշափել
զիրենք: Եւ հոգին՝ ես իրեն յատկու
թիւններէն կը ճանչնամ. արթուն է,
զգաստ է, մարմնոյն ամեն շարժմանցը
վրայ կը հսկէ, կը խորհի, կը յարմար
ցընէ, անանկ գործքեր կ'ընէ որ նիւ
թը չկրնար ընել: Եւ իրաւցընէ. տե
սեր ես որ քար մը, կամ փայտ մը մը
տածէ, կամ ուզենայ:

Բ.

ԱԶԱՏ ԿԱՄՔ

Վարին վար ինապուն պատճառը
իրեն ծանրութիւնն է՝ որ զինքը վար
կը քաշէ. ծուխը կը վերանայ իր թեւ
թեւութեամբը՝ որ զինքը օդէն վեր
կը հանէ: Բայց ես երբոր բանի մը
ձեռք կը զարնեմ, կը զգամ որ կրնամ
ընել ու կրնամ չընել. և ինքնիրենս կ'ո
րոշեմ՝ աղէկ է չէ նէ գէշ, կը յարմա
րի՝ չէ նէ չէ. կը տարտակուսիմ ու կը
լուծեմ: Աւրեմն հոգիս որ մարմինս
կը կարգաւորէ ազափաճ ունի. այսինքն
իրեն ձեռքն է բարին ընելը կամ չը
նելը. չարիք գործել կամ անկից զգու
շանալը: Աւրեմն իմ ամեն գործողութ
իւնս կամ իմ աղէկութենէս է կամ
իմ գէշութենէս. ուստի իրաւացի է
որ ես վարձք կամ պատիժ ընդունիմ.
Իսկ ինչպէս նաեւ կրօնքն ալ,

կը տալեցընեն որ աս վարձքը ու պա-
տիժը աս կեանքիս մէջ ալ կրնամ ու-
նենալ. բայց սոսուգապէս անդին պի-
տի ունենամ որ անխաճան է. աս
վարձքս պիտի ըլլայ դերագոյն ճշմար-
տութիւնը ճանչնալս, որ է Նոսուած,
զինքը կատարեալապէս սիրելն. ուղան
ուղելը, ու բարիներուն հետ կատարե-
ալ սիրով զինքը յաւիտեան ժառան-
գելը:

ՍՏ. կ'ուզեմ որ ես ալ ատանկ վարձ-
քի մը արժանի ըլլամ:

Բայց ինչպէս կրնամ զայն ձեռք
բերել: — Բարինի ու քաղաքակիրթ
պատանիի մը պէս ասլրելով:

Պիտի շարձուի:

ՆԵՐՍԵՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ

Հայաստանեայցս սուրբ Եկեղեց-
ւոյ վարդապետաց մէջ ամենափառա-
ւոր կարգ ու տեղի գրաւած է սուրբ
Հայրապետն մեր Վերսէս, որ մական-
ուամբ Շնորհալի կը կոչուի: Նորա
ուղղափառ հաւատքը, նորա հոգեկիր
վարդապետութիւնները, նորա առ-
Վրիստոսահիմն սուրբ եկեղեցին Եւ-
սուօրչի ունեցած ջերմեանդութիւն
և ուղղափառ հաւատքը յայտնի են
ամեն անոց որոնք անգամ մի Կէթ
աչքէ անցուցած ու կարդացած են
նորա տեաակ տեաակ երկտիրութիւն
ները, որոնց շատերն հիմն ու հաւ-
տատութիւն կը համարին մեր Եւ-
սուօրչական սուրբ եկեղեցւոյս ուղ-
ղափառ դաւանութեանը: Եւսոնց մէջ
նշանաւոր են այն թղթերը, զորոնք
յուշական և հայկական եկեղեցեաց
միաւորութեան խնդրոյ պատճառաւ
գրեց ի Կատանդինուպոլիս առ Սա-
նուէլ Կայսր, և առ Սիբայէլ Պատ-
րիարքն Յուսոյց:

Այն նամակներու մէջ այն կէտե-
րուն վերայ միայն խօսեցուած են, ու
րոնցմով յիշեալ երկու եկեղեցիները
կը տարբերին իրարմէ. վասն որոյ ընդ-
հանուր եկեղեցւոյ ընդունած շատ մի
ճշմարտութեանց և ուղղափառ մասե-
րու վերայ խօսելովը, չըլլայ թէ ու
մանց տկարամիտ անձինքներու կաս-
կած տայ, որպէս թէ սուրբ Հայրա-
պետն Վերսէս զանոնք լուծեամբ
անցնելովը մերժած է և չէ ընդու-
նած. քաւ լիցի. Վասն զի եթէ յիշե-
ալ թղթոց մէջ ի մասնաւորի խօսե-
ցած չէ եկեղեցւոյ ի սկզբանէ անտի
քրիստոնէութեան ընդունած հաւա-
տալեաց վերայ, սակայն ուրիշ շատ
առիթներու մէջ յայտնած է իւր ուղ-
ղափառ խոստովանութիւնը բոլոր այն
հաւատալեաց կէտերու մէջ, զորոնք
կ'ընդունի այսօր Հայաստանեայց Ս.
եկեղեցին: Եւսկէ կը հետեւի թէ ինչ
այլանդակ և խորամանկ խորհուրդ մի
է այն, համարել թէ որոյն Վերսէսի
յիշեալ թղթերուն պարունակութիւ-
նը համաձայն է երեք եկեղեցեաց
դաւանութեանը հետ, այսինքն Յու-
սոյց, Եւսոնց և Սողոքականաց. և
այս օրինակ խորամանկ վարդապետա-
լեամբ դաւանակից ընել զսուրբ Հայ-
րապետն Սողոքական եկեղեցւոյ հետ:
Եւսո ուր թողումք նորա միւս գրե-
քերը և եկեղեցական և հաւատոյ վե-
րաբերեալ ճառերը, այնչափ շարա-
կանները, որոնց մէջ յայտնապէս և
անպատրուակ կը ցուցնէ իւր ուղ-
ղափառ դաւանութիւնը և ուրիշ շատ
ճշմարտութիւններ և առաքելական ա-
ւանդութիւններ ընդունիլը, զորոնք
միշտ մերժած են Սողոքականք:

Սուրբ իւր գործքերուն մէջ որպե-
ժառ կը փայլէ իւր հոգին որ վառեալ
էր սիրով իւր ազգային եկեղեցւոյն
և իւր յարգանքը՝ սրով կը պատուէ